

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่าย
ชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า

DEVELOPMENT OF THE SRI SUTTHAWAT TEMPLE MUSEUM AS A NETWORK POWER
WIANG PA PAO CREATIVE COMMUNITY

วัชรพงษ์ ชุมดวง

Watcharaphong Chumduang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University, Thailand.

E-mail: Watcharaphong.c@cmu.ac.th

Received 7 June 2022; Revised 14 February 2023; Accepted 15 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง และหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน 2) สร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานและแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ระหว่างคนกับสถาปัตยกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกตเป็นเครื่องมือในการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแปลผลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนเวียงป่าเป้ามีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะๆ โดยสาเหตุหลักเกิดจากการเข้ามาของคนนอกพื้นที่เพื่อมาลงทุนกับทรัพยากรทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ก่อให้เกิดการขาดความสมดุลทางแหล่งน้ำตามธรรมชาติในชุมชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนทราบถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีความพยายามอยากปรับเปลี่ยนให้ชุมชนกลับมาเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกันเหมือนในอดีต โดยมีวัดศรีสุทธาวาสเป็นแหล่งรวมใจหลักของคนในชุมชนในการเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนา ปรับปรุงชุมชนให้สามารถอยู่ได้ตามสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลอีกครั้ง โดยแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา คือ แนวทางการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อมด้วยรูปแบบแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต 2) การสร้างพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์เป็นตัวขับเคลื่อนเวียงป่าเป้าเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน มีแนวคิดให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก โดยรวบรวมนำเสนอออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะแผนผังการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นภาพร่วมกันในทิศทางเดียวกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์มีชีวิต; กระบวนการร่วมสร้างสรรค์; พลังเครือข่ายชุมชน; ชุมชนสร้างสรรค์; เวียงป่าเป้า

Abstract

The goals of this research article are as follows: 1) to analyze the situation in a changing social context. And finding appropriate ways to manage the development of the Wat Si Sutthawat Museum with community participation; by connecting the Wat Si Sutthawat Museum with the network of Wiang Pa Pao's ancient communities, another seven communities are: 1. Wiang Pa Pao 2. Wiang Ka Long; 3. Wat Mon Chom Pho; 4. Dong Wiang; 5. Wiang Mon; 6. Wiang Ho; and 7. Wiang On the top of the mountain at Ban Buak Khon Mae Chedi To achieve sustainability in education and learning for the community in the future This research is mixed and participatory and takes the form of a creative process between people and architecture. A semi-structured, in-depth interview was used. together with observation as a research tool The data were then analyzed using descriptive interpretation criteria.

The research results were as follows ; 1) The Wiang Pa Pao experiences social changes from time to time. The main reason is mainly due to the arrival of people from outside the area to invest in agricultural resources. causing a lack of balance in natural resources, leading to changes in the way of life of people in the community. Which people in the community are aware of the changing situation and are trying to change the community back to being a supportive community like in the past with Wat Sri Sutthawat as the main source of the community's heart as a starting point for development? Improve the community to be able to live according to the current situation and be able to coexist again without being supportive. The following approaches to problem solving are appropriate: guidelines for the development of the Wat Si Sutthawat Museum with community participation. In the form of a living museum learning center and a living museum, we rely on the creative process of people in the community, architecture, and the surrounding nature. 2) Restoring the power of a creative community network as a driver of Wiang Pa Pao by reconnecting the Wat Si Sutthawat Museum with the ancient Wiang Pa Pao community network. 7 communities with the concept of children and young people as the primary driving force. which is presented in a concrete form in the form of a development plan so that everyone in the community can see a common vision moving in the same direction. The findings of this study will be used to help develop other community museums throughout Thailand.

Keywords: Life Museum; Co-Creation; Network power; Creative community; Wiang Pa Pao

บทนำ

การพัฒนาชุมชนและเมืองเน้นไปที่การสนับสนุนความเป็นอยู่พื้นฐานของชุมชนเป็นหลัก ส่วนศิลปะและสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนและเมืองไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ ความมีชีวิตวิญญาณของชุมชนและเมือง คุณค่าทางสุนทรียภาพ (Scharmer, 2007). อีกทั้งยังมีผลต่อสภาพจิตใจของคนในชุมชน ช่วยแก้ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความเจ็บป่วยและความพิการ และ

นอกจากคุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่ศิลปะ วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม (Duangsamran, 2019). ซึ่งมีต่อชุมชนและเมืองแล้วยังสามารถสร้างมูลค่าให้กับชุมชนและเมืองนั้น ๆ ได้อีกด้วย ทั้งในแง่การอยู่อาศัย การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น (Gotiram, and Chanphensr, 2022)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุทธาวาสปัจจุบันมีอยู่แล้ว แต่ขาดการเชื่อมโยงพื้นที่ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาให้เข้ากับพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนและเมืองน่าอยู่ของเวียงป่าเป้า เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและสามารถขับเคลื่อนเชิงรุกสร้างสรรค์พลังเครือข่ายองค์ความรู้ใหม่ให้แก่เด็กและเยาวชน (Pahalad & Ramaswamy, 2000) จึงเกิดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม บริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้า 7 ชุมชน การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเวียงป่าเป้า วิเคราะห์สถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดศรีสุทธาวาส หาแนวทางการดำเนินการและขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต (Pahalad & Ramaswamy, 2002) การนำผลของการวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการของชุมชน หาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้มีชีวิต เพราะการจะสร้างพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์สำเร็จได้นั้น ควรมีขั้นตอนสำคัญสำหรับชุมชนเวียงป่าเป้า คือ การสร้างแนวทางตัวอย่างในการทำงานร่วมกันระหว่างคนในและคนนอกชุมชน สำหรับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจนเป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ (Pahalad & Ramaswamy, 2004) จึงได้ลงมติดำเนินการร่วมกับชุมชนในการนำเสนอการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาส ผ่านกระบวนการจัดโครงการเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนวัดศรีสุทธาวาสทั้งเด็กและเยาวชนได้ทำงานร่วมกับฝ่ายวิชาการ รวมถึงการทดลองออกแบบแนวทางการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและแสดงคุณค่าของสิ่งของที่จัดแสดง โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์และบริบทของชุมชน (Pharcharuen, Saengsupho, Tantar, Saithi, Techatanminasakul, and Charoenphon, 2020). แสดงให้เห็นความสำคัญของชุมชนย่านศรีสุทธาวาส เพื่อเชื่อมโยงถึงปัจจุบันและเพื่อให้เกิดความยั่งยืน อันเป็นนิยามของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของการศึกษาในครั้งนี้

บทความวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงและหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมผ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบนยอดดอยที่บ้านบวบกอนแม่เจดีย์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต (Rattanapong, Srisuksai, Intagoon, Pradipatnaruemol, and Kodkong, (2021) และข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง และหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

2) เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อน

จอมพล 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบยอทอดยที่บ้านบวขอนแก่นเจดีย์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษาริเริ่มรู้ของชุมชนในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดล้านนาสร้างสรรค์เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนจากต้นทุนทางภูมิปัญญาของชุมชนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ ในประเทศไทย (Makapol, 2013) กล่าวว่าในการพัฒนาชุมชนนั้นควรมาจากทุนของชุมชนเองประกอบด้วยทุน 4 ด้าน คือ 1) ด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ความสร้างสรรค์ นวัตกรรม ผู้นำชุมชน และการเรียนรู้ โดยควรส่งเสริมการสืบค้น สืบทอดและต่อยอดภูมิปัญญา ให้ชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญา ค้นหาและบ่มเพาะผู้นำชุมชน ให้ชาวบ้านเรียนรู้จากการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน 2) ด้านทุนสังคม ได้แก่ การอดทนต่อความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จิตสำนึกชุมชน ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายชุมชน ด้วยวิธีการส่งเสริมการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ให้มีสำนึกรักบ้านเกิด 3) ด้านทุนวัฒนธรรม ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม การสืบทอดวัฒนธรรม พื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางวัฒนธรรม โดยการนำอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาเพิ่มมูลค่าทั้งในด้านสินค้าและบริการ 4) ด้านทุนทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากร เทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากร แนวทางการส่งเสริมชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ชุมชนจัดการตนเอง จากแนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับ แนวคิดการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเป็นแหล่งรวบรวมทุนทรัพยากรที่มีของชุมชนให้เห็นได้อย่างมีรูปธรรมในรูปแบบแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นต่อไปและสนับสนุนให้พวกเขารักษาเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในพื้นที่ศึกษาคือวัดศรีสุทธาวาส มีพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวในอดีตโดยทำให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง วัด พิพิธภัณฑ์ และชุมชน ต่างก็มีปัจจัยที่ส่งเสริมกันให้ชุมชนรู้จักรักษามรดกวัฒนธรรมความเป็นดั้งเดิมโดยให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งวัดสามารถเป็นจุดศูนย์กลางของแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ได้ ซึ่งทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการอนุรักษ์อย่างสร้างสรรค์ และสามารถขยายเครือข่ายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้อีกด้วย ซึ่งมีผู้ที่ศึกษาหลักการการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ไว้อย่างหลากหลาย โดยรวบรวมจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้ (Sinprasert, W. (2012). ได้ศึกษาถึงคุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิปาละกัณฑ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีได้เสนอแนวทางการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจากการศึกษาจิปาละกัณฑ์สถานบ้าน คูบัว ซึ่งมีแนวทางสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จคือ จะต้องมีความรู้ผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติ สำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ สามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกได้ดี และมีความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

2) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยจัดตั้งหรือก่อสร้างในส่วนหลักหรือส่วนที่จำเป็นก่อน

3) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ

Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). โครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต พบว่า จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลในชุมชนวัดเกตการามเพื่อ

จัดกิจกรรมเพื่อชุมชน อนุรักษ์ สืบสาน เล่าขาน ย่านวัดเกต ทำให้เห็นถึงปัญหาของพิพิธภัณฑ์ ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม กับชุมชน ในการจัดกิจกรรมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสามัคคีความร่วมมือคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข เป็นการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพราะหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งจะเกิดความอ่อนแอทางการสร้างสรรค์ และ นำความรู้มาสร้างความเข้าใจและลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ประชาชน ราษฎรชาวบ้าน วัด ชุมชน หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา

หลักกระบวนการร่วมสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม Co-Creation ผู้ริเริ่มบุกเบิกแนวคิดของ Co-creation เมื่อประมาณช่วงปี ค.ศ. 2000 คือ C. K. Prahalad และ Venkat Ramaswamy ศาสตราจารย์ด้านธุรกิจการตลาดจากมหาวิทยาลัย University of Michigan Business School โดยเผยแพร่แนวคิดในบทความและในหนังสือ The Future of Competition: Co-Creating Unique Value with Customers ที่พวกเขาได้แต่งและตีพิมพ์เมื่อปี 2004 ด้วยแนวคิดที่ว่า เมื่อผู้บริโภคในปัจจุบันมีทางเลือกมากขึ้น ความหมายของคุณค่าและกระบวนการสร้างคุณค่านั้นเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จากมุมมองที่มีผลิตภัณฑ์และบริษัทเป็นศูนย์กลาง ไปเป็นการเน้นประสบการณ์ของผู้บริโภคส่วนบุคคล ผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูล อำนาจ และมีส่วนร่วม จะสร้างความร่วมมือและรู้สึกผูกพันกับผลิตภัณฑ์หรือบริการมากขึ้น ดังนั้นการสร้างมูลค่าร่วมกันโดยบริษัทและลูกค้า หรือ การเปิดโอกาสให้ลูกค้าสร้างประสบการณ์การบริการให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ด้วยรูปแบบของการสร้างปฏิสัมพันธ์ การสนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากร รวมทั้งเรียนรู้พัฒนาร่วมกัน จะมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าที่สูงขึ้นให้แก่ทั้งสองฝ่าย (Wongchalee, 2007)

นอกจากแนวคิดการพัฒนาชุมชน ยังมีแนวคิดที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนได้ คือ แนวคิด Co-creation ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการซึ่งเรียกว่า Theory U ที่มุ่งเน้นเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เริ่มต้นจากการชี้ให้เห็นว่าเรากำลังอาศัยอยู่ในช่วงเวลาแห่งความล้มเหลวของเรื่องราวขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องในสังคม Theory U จะเน้นกระบวนการพัฒนาทักษะของตนเองและกลุ่มคนในองค์กรผ่าน 5 ลำดับขั้น ดังนี้ 1.) Co-initiating การร่วมรับฟังผู้อื่นและความต้องการของตัวเอง 2.) Co-sensing การร่วมสังเกตและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง 3.) Presencing การตระหนักรู้ภายในถึงแรงบันดาลใจและเป้าหมาย 4.) Co-creating การร่วมทดลองค้นคว้าสร้างโอกาสใหม่ ๆ ผ่านการลงมือทำ และ 5. Co-evolving การร่วมพัฒนาสร้างวิวัฒนาการใหม่ ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าว จะเน้นการทำงานที่ร่วมกันสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้มีการรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังนั้นนอกจาก Co-creation จะเป็นเครื่องมือการทำงานออกแบบเชิงพื้นที่หรือด้านการบริการ ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและพื้นที่ได้ ทำให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่หรือโครงการมากขึ้นในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบและผู้ใช้หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่จำเป็นต้องหยุดลงเมื่อเสร็จสิ้นการออกแบบ แต่การสนทนาแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ การค้นคว้าทดลองร่วมกัน การปรับเปลี่ยนของพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่หลากหลายนั้นสามารถมีวิวัฒนาการและเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย (Thapatiwong, 2011) ดังนั้นการวิจัยเรื่องแผนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า จึงได้นำปัจจัยด้านองค์ประกอบ ปัจจัยที่ส่งเสริมการเป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ และปัจจัยด้านพื้นที่ที่ปรึกษาเป็นกรอบในการศึกษาต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาใช้การศึกษาจากเอกสารชั้นต้น สํารวจพื้นที่ และใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ พิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสก่อน แล้วจึงค่อยไปศึกษาประเมินเครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมฝ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบน ยอดดอยที่บ้านบวกขอนแม่เจดีย์ เพื่อสร้างเชื่อมโยงแผนการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสที่ ประสานเข้ากับการเป็นแนวแกนเครือข่าย โดยการลงศึกษาพื้นที่นอกเหนือจากการศึกษาผ่านข้อมูลชั้นต้นแล้ว ยังใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อค้นหาศักยภาพการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน (โดยการตัดสินใจร่วมกัน ของชุมชนกับตัวแทน สถาบันการศึกษาในที่นี้คือคณะผู้วิจัย) (Ash DB, Lombana, Alcala, 2012) แล้วจึงทำ การระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างและปรับปรุงร่างแผนการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่เชื่อมกับ การเป็นแนวแกนเครือข่ายชุมชนเมืองสำคัญทั้ง 7 ชุมชน ซึ่งมีกรอบขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูล โดยทบทวนเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจศักยภาพพฤติกรรมตนในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ให้ความรู้กับพิพิธภัณฑ ชุมชนวัดศรีสุทธาวาส ในฐานะการเป็นตัวกลางเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้สร้างสรรค์ของเยาวชนในชุมชนและ แบบสัมภาษณ์เครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ชุมชนเมืองสำคัญอีก 7 ชุมชน เพื่อเชื่อมโยงขยายด้าน การศึกษาเรียนรู้ และประเมินศักยภาพการเป็นชุมชนเครือข่ายศึกษาเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

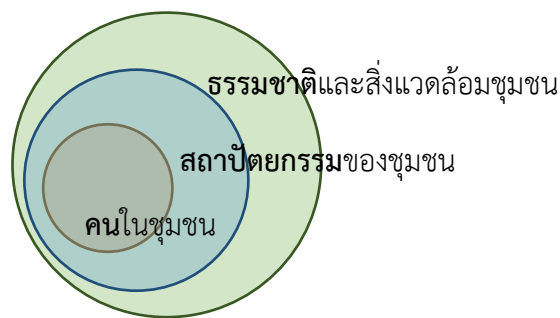
ขั้นที่ 2 การสำรวจพื้นที่ (กลุ่มเครือข่ายชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน) โดยการ สํารวจศักยภาพ พฤติกรรมตนในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ให้ความรู้กับพิพิธภัณฑชุมชนวัดศรีสุทธาวาสในฐานะการเป็นตัวกลาง เครือข่ายการศึกษาเรียนรู้สร้างสรรค์ของเยาวชนในชุมชนและสัมภาษณ์เครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ ชุมชนเมืองสำคัญอีก 7 ชุมชน เพื่อเชื่อมโยงขยายด้านการศึกษาเรียนรู้ และประเมินศักยภาพการเป็นชุมชน เครือข่ายศึกษาเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป หลักจากการสำรวจพื้นที่จึงทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการ สืบค้นและอ่านเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ โดยใช้เทคนิคทางภาพถ่ายทางอากาศในการ วิเคราะห์พื้นที่และสร้างแผนที่พื้นที่ศึกษา ประกอบ เพื่อลงสำรวจการศึกษาองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ ได้แก่ ทุน 4 ด้าน (มนุษย์ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ) (Hooper-Greenhill, 1999) จากนั้นวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลศักยภาพของเครือข่ายชุมชนวัดศรีสุทธาวาสโดยพัฒนาพื้นที่พิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสเป็น พื้นที่หลัก ใช้เทคนิคสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สามารถให้ความรู้ได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์การ เป็นเครือข่ายชุมชนด้วยการเปรียบเทียบและค้นหาความสัมพันธ์ของชุมชนต่อชุมชนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 การเสนอแผน นำเสนอแผนการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาส ให้เป็นพลังเครือข่าย ชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า และวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง ที่มีผลต่อพิพิธภัณฑ ชุมชนวัดศรีสุทธาวาสและแผนการพัฒนาศูนย์กลางของเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน โดยนำเสนอพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นศูนย์ประสานงานพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงขยายด้านการศึกษาใน การเชื่อมต่อการศึกษาเรียนรู้ตามชุมชนเวียงสำคัญอีก 7 ชุมชน (National Science and Technology Development Agency, 2005)

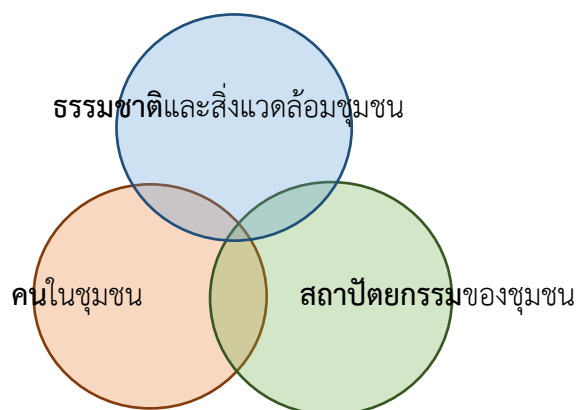
ขั้นที่ 4 สํารวจเชิงลึกและประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วมกับ ศูนย์กลางของแต่ละเครือข่ายการศึกษา เรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชนจากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจัดทำและนำเสนอแผนการพัฒนา เรื่องการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน โดยเป็นการประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (King, 2009) และ**ขั้นที่ 5 สรุปโครงการและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์**

จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง คือ การลงทุนจากภายนอกที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ มีการเสนอให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อค้าขายและทำให้ชาวบ้านวิตกกังวลแต่ราคาผลผลิต การเข้ามาของธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นชาวบ้านไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกชุมชนเนื่องจากทุนการผลิตไม่แน่นอนและด้วยตัวชุมชนเอง ไม่สามารถแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาได้อย่างไรก็ตามชาวบ้านในระยะหลังเริ่มตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น หลายกลุ่มจึงเริ่มหันมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เกิดการรวมกลุ่มกันพลิกฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการผลักดันของคนรุ่นใหม่และกลุ่มพระสงฆ์ในวัดศรีสุทธาวาส มีการร่วมทำการวิจัยกับกลุ่มภายนอกทั้งกับนักวิชาการ เพื่อสร้างฐานข้อมูลชุมชนให้ได้รับรู้ถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชนอีกทางหนึ่ง เพื่อเป็นรากฐานการต่อรองจากทุนภายนอกที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตทำให้ทรัพยากรในพื้นที่หมดไป และในอีกแง่หนึ่งทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาและให้เกิดความรู้สึกหวงแหนบ้านเกิด การวิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ได้แก่

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ได้แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อม

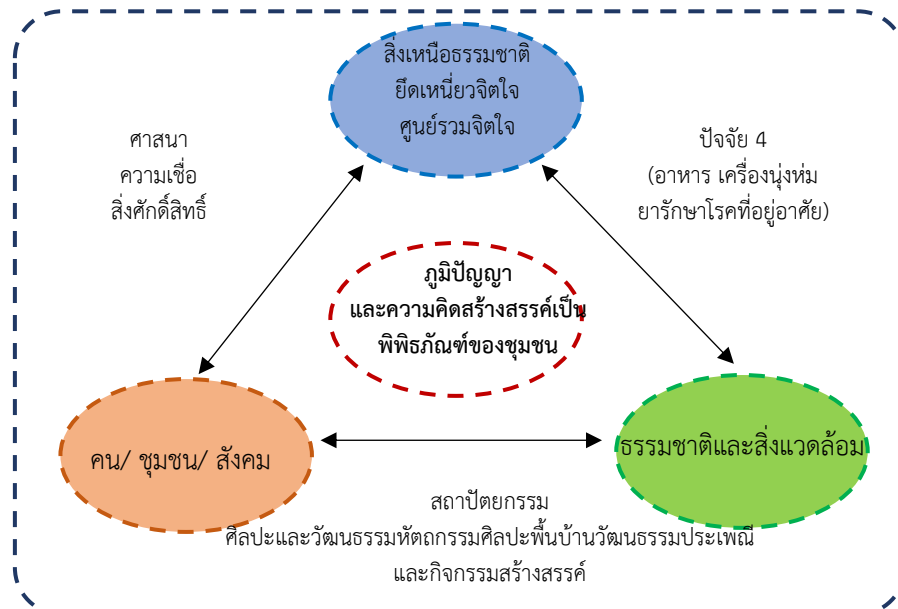
ภาพที่ 1 กระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อม

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์เกื้อกูลกันของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อมในอดีต

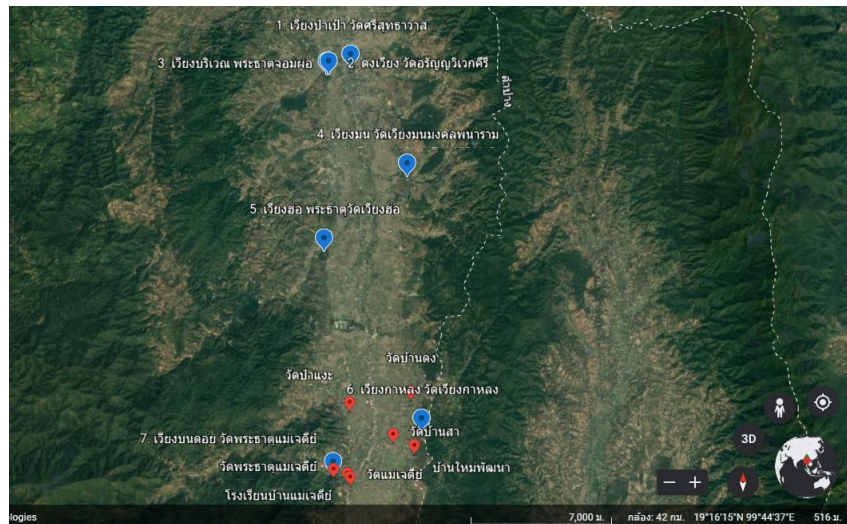
จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาส คือ ชาวชุมชนเวียงป่าเป้ามีความผูกพันกับลุ่มน้ำแม่ลาว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตทำให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำแห้งขอดและเกิดน้ำท่วมหนัก ปัจจุบันชาวบ้านเริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นชัดมากขึ้น ทั้งทางสังคมเศรษฐกิจของชุมชนและมีความพยายามอยากปรับเปลี่ยนให้ชุมชนกลับมาเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกันเหมือนในอดีต โดยวัด

ศรีสุทธาวาสและคนในชุมชนจึงพยายามหาวิธีให้คนในพื้นที่เกิดจิตสำนึกรักชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสเป็นที่รวบรวมความรู้เรื่องราวในอดีต ทั้งในเรื่องของสิ่งของและให้ความรู้ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิมจากปราชญ์ชุมชนเพื่อให้พิพิธภัณฑเป็นจุดหลักและจุดเริ่มต้นของการสะกิดใจให้ทั้งคนในชุมชนและคนภายนอกได้เรียนรู้และพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์เกื้อกูลของคนเพื่อตระหนักถึงปัญหาและให้เกิดความรู้สึกหวงแหนบ้านเกิดในปัจจุบัน

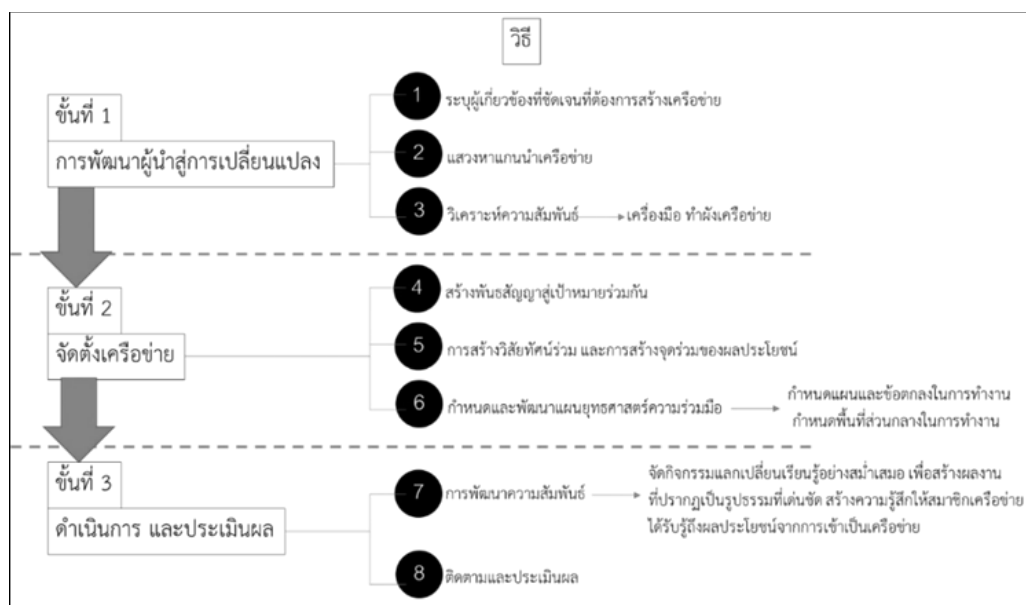
จากการวิเคราะห์พื้นที่ชุมชนวัดศรีสุทธาวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย และ เครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า คือ 1. เวียงป่าเป้า ตั้งอยู่บนที่ราบบริเวณตัวอำเภอเวียงป่าเป้า เวียงนี้อาจจะมีการขุดคูสร้างกำแพงใหม่ปรับจากของเดิม เมื่อสมัยเจ้าอินทวิชยานนท์ ซึ่งมีการอพยพผู้คนจากเชียงใหม่มาตั้งบ้านเรือนในเขตเวียงเก่าที่รกร้าง ภายในเวียงและนอกเวียงในรัศมีกว่า 10 ตารางกิโลเมตร สำนวณพบวัดร้างมากกว่า 50 แห่ง ยังไม่นับวัดภายในเวียงที่มีการบูรณะแล้วและเป็นที่ตั้งของวัดศรีสุทธาวาส ที่ภายในมีพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาส 2. เวียงกาหลง ห่างจากเวียงป่าเป้าไปทางเหนือราว 10 กิโลเมตร เป็นเวียงที่อยู่บนดอยดงซึ่งเป็นเนินเขาสูงชันในแนวยาว และมีการขุดคูน้ำกำแพงดินล้อมรอบ 2 ชั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน ในเมืองไม่ปรากฏว่ามีสิ่งก่อสร้างหรือซากศาสนสถานหรือร่องรอยการอยู่อาศัยแต่อย่างใด แต่นอกเมืองทางด้านตะวันออกมีฝั่มแม่ลาวและลำห้วยสาขา จึงจะพบเตาเผาภาชนะแบบเวียงกาหลงปรากฏอยู่อย่างหนาแน่นและเป็นที่ตั้งของวัดเวียงกาหลง 3. .เวียงพระธาตุ เป็นที่ตั้งของ วัดพระธาตุจอมผ่อ เป็นเวียงจากการขุดคูน้ำคันดินล้อมรอบยอดเขา ซึ่งมีพระธาตุจอมผ่อประดิษฐานอยู่ ตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลของเวียงป่าเป้า น่าจะเป็นเวียงที่เรียกว่าเวียงพระธาตุ 4. ดงเวียง อยู่ไม่ไกลจากเวียงป่าเป้า ไกล ๆ กับวัดม่อนจอมผ่อ ขุดคูคันดิน 3 ชั้น รัศมีไม่เกิน 100 เมตร ล้อมรอบยอดเนิน แต่ละชั้นมีการตัดร่องน้ำให้เชื่อมคูแต่ละชั้นเข้าด้วยและเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุดอยกู่เปี้ย 5. เวียงมน มีการขุดคูน้ำคันดินล้อมรอบยอดดอยและเป็นที่ตั้งของ วัดเวียงมนมงคลพนาราม 6. เวียงฮ่อ เป็นเวียงที่มีคูน้ำคันดินชั้นเดียวแต่ขุดล้อมรอบเนินเขาสองลูก ตั้งอยู่ที่บ้านป่าจั่ว ไม่ไกลจาก เวียงป่าเป้านักและเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุเวียงฮ่อ 7. เวียงบนยอดดอยที่บ้านบวกขอนแม่เจดีย์ มีการขุดคูคันดินล้อมรอบเนิน เป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุแม่เจดีย์

ภาพที่ 4 ตำแหน่งเจียงโบราณทั้ง 7 (Google Earth, 2022)

ซึ่งด้วยสภาพแวดล้อมของการเป็นเจียงโบราณที่มีความเชื่อมโยงกัน จึงทำให้มองเห็นถึงศักยภาพของการเป็นเครือข่าย โดยจาก 7 เจียง พบวัดที่สามารถเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันได้ ซึ่งพบว่า มี 3 วัดที่มีพิพิธภัณฑวัตถุรวมสิ่งของโบราณ ได้แก่ พิพิธภัณฑวัตถุศรีสุทธารวาส พิพิธภัณฑวัตถุเมืองโบราณเวียงกาหลง และพิพิธภัณฑวัตถุพระและของโบราณวัดพระธาตุแม่เจดีย์ นอกจากนี้วัดพระธาตุคอกยู่เบ๊ ยังเป็นพื้นที่อนุรักษ์ผืนป่าชุมชนเพื่อการศึกษาอีกด้วย ซึ่งจากคุณสมบัติวัดที่มีแหล่งเรียนรู้สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองโบราณในพื้นที่เจียงป่าเป้า

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ในการสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเจียงป่าเป้า เชื่อมโยงพิพิธภัณฑวัตถุศรีสุทธารวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเจียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน โดยมีแนวคิดและแนวทางของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑวัตถุชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

ภาพที่ 5 การสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเจียงป่าเป้ากับเครือข่ายชุมชนโบราณทั้ง 7

ลักษณะของพื้นที่ชุมชนเวียงป่าเป้าตั้งอยู่ในเขตที่มีชุมชนโดยรอบ มีการเปลี่ยนแปลงและการปรับโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ การออกแบบจึงมีแนวความคิดหลักที่ยอมรับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการประยุกต์ใช้กลไกของแนวทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างภูมิทัศน์และวิถีของชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมการออกแบบในชนบทช่วยให้คนในท้องถิ่นจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต 1) ออกแบบข้อมูลแนวคิดสำหรับผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบเชิงพื้นที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้น 2) กระบวนการออกแบบโดยชุมชน เพื่อให้ผู้คนสามารถกำหนดอนาคตได้ 3) ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างการทำงานร่วมกันและการเป็นผู้ประกอบการ ผ่านการเชื่อมโยงและการเชื่อมต่อที่เป็นระบบ ควบคู่ไปกับแนวทางการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ โดยการสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคีเครือข่ายในภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสำหรับการสร้างร่วมกับองค์กรที่ควบคู่กันไปในนั้นสามารถกำหนดได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและทีมงานวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันประกอบด้วย การกำหนดแผนพัฒนาและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการใช้งาน เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนากลไกขับเคลื่อนชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับกับแนวคิดกระบวนการร่วมสร้างสรรค์คนกับสถาปัตยกรรมหรือ Co-Creation (Prahalad, C. K., & Ramaswamy, 2004) และ Theory U (Scharmer, 2007) จากการศึกษาชุมชนวัดศรีสุทธาวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย และ เครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า ประเด็นในเรื่องการออกแบบพัฒนาหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ควรจะมีการออกแบบในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ และในสถานการณ์ที่มีโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งทำให้ภาวะการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ที่ถดถอยลงไปเยอะมาก จึงต้องอาศัยแนวคิดใหม่ ๆ ของนักสร้างสรรค์ นักคิดของคนในชุมชนเอง และประกอบการนักวิจัยที่เล็งเห็นถึงศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาของหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการรายเก่าและรายใหม่ต่าง ๆ ช่วยเหลือกันเป็นอย่างมาก จนกว่าจะเกิดความพร้อมในเปิดประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะเข้ามายังพื้นที่

ในหลักการพัฒนาชุมชนวัดศรีสุทธาวาสใช้กลไกการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนด้วยกลยุทธ์ความร่วมมือ ในการประสานงาน ความร่วมมือและการร่วมใจ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นทีมกับประชาชนในท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการอื่น ๆ ในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องสร้างเครือข่ายผู้มีความรู้ แบบจำลองกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เสนอขึ้นอยู่กับแนวคิดด้านการประสานงาน ความร่วมมือ และการร่วมใจ ดึงจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มจากการศึกษาทางสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ Sinprasert, W. (2012) ได้พบปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนจากการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คือ จะต้องมีความรู้ที่ถูกต้องหรือแก่นนำ ผู้นำที่มีความมั่นคงและเสียสละทำงานอย่างสม่ำเสมอและสามารถเป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการมาร่วมมือกันพัฒนาได้ แล้วร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ มีการดำเนินการตามขั้นตอนตามความสำคัญและต้องวางแผนทางการพัฒนาและแก้ไขที่จะสามารถนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยการปรับใช้วิธีสร้างสรรค์ต่างๆเข้ามาช่วย และในการพัฒนาชุมชนเวียงป่าเปายังใช้แนวทางการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์โดยการสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคีเครือข่ายในภาครัฐ ภาควิชาการ

ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสำหรับการสร้างร่วมกับองค์กรที่ควบคู่กันไปในนั้นสามารถกำหนดได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและทีมงานวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันประกอบด้วย การกำหนดแผนพัฒนาและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการใช้งาน เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาโลกขับเคลื่อนชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนกับพิพิธภัณฑ์ของ Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). โครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต ที่มีแนวคิดเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเพื่อสร้างความสามัคคีความร่วมมือคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข เป็นการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน และ นำความรู้มาสร้างความเข้าใจและลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน วัด ชุมชน หน่วยภาครัฐ สถาบันการศึกษา

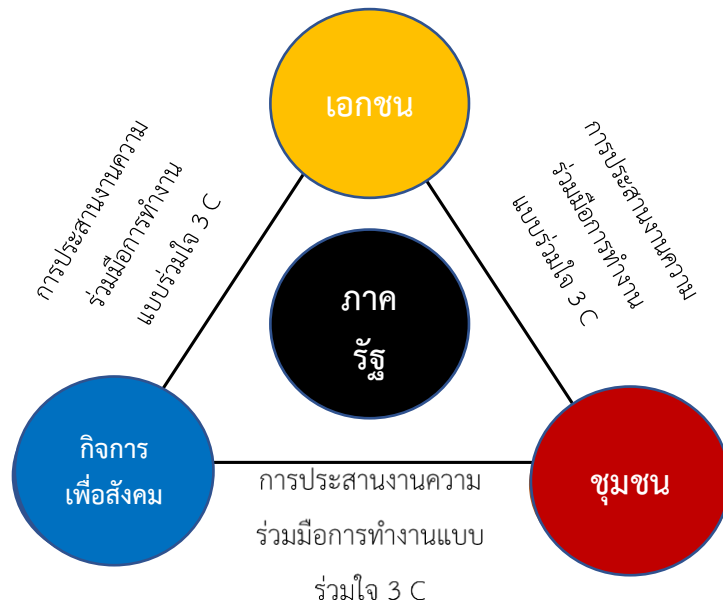
สรุปองค์ความรู้

1) การออกแบบและกลไกการพัฒนาชุมชน ที่มีการทำงานแบบร่วมใจ ความร่วมมือ และการประสานงาน เพื่อการพัฒนาหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน เพื่อหาอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงมีความเกี่ยวข้อง ผูกพัน หรือมีรากมาจากมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่

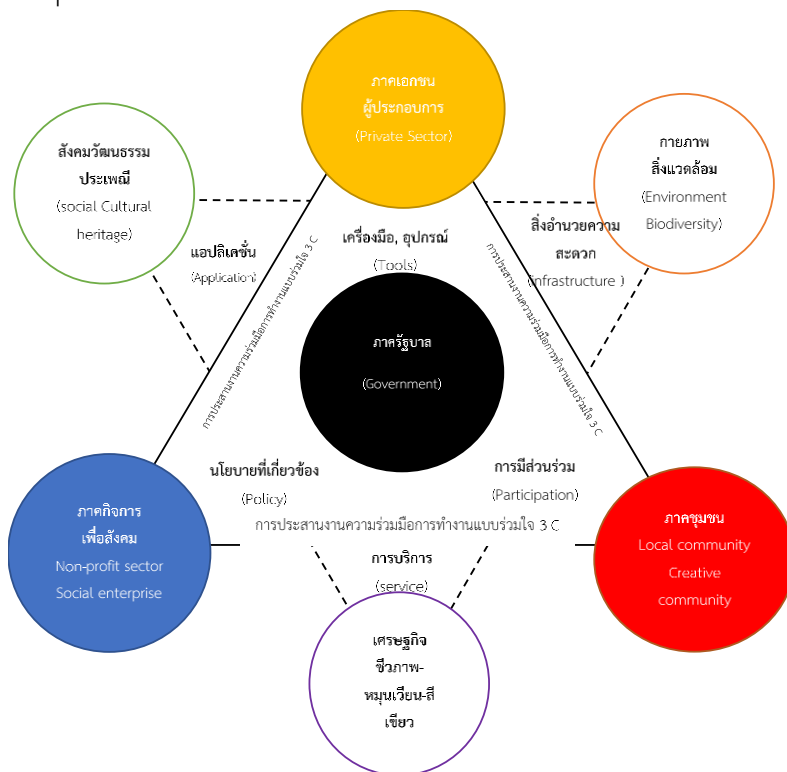
ภาพที่ 6 การออกแบบและกลไกการพัฒนาชุมชน

2) รูปแบบกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผ่านหลักการทำงานแบบร่วมใจ ความร่วมมือ และการประสานงาน เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนย่อยของหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมศักยภาพซึ่งกันและกันของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 7 รูปแบบกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคีเครือข่าย

3) ความร่วมมือกันในพื้นที่เวียงป่าเป้าและชุมชนเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชน เพื่อวางแผนการจัดการเครือข่ายหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ ชุมชน ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกันทั้งแนวแกนเมืองมรดกวัฒนธรรมของกลไกสนับสนุนการเติบโตของผลิตภัณฑ์เป็นการเชื่อมโยงทั้งในแนวนอน คือ ชุมชนเครือข่ายในพื้นที่และในแนวดิ่ง คือ ภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ประกอบการต่าง ๆ

ภาพที่ 8 ความร่วมมือกันในพื้นที่เวียงป่าเป้าและชุมชนเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเรื่องของการขยายการอื่นๆในพื้นที่เวียงป่าเป้าและชุมชนเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชน ควรจะมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการสร้างนักรสร้างสรรค์ในทรัพยากรที่โดดเด่นของชุมชน เช่น งานหัตถกรรม ศิลปะพื้นบ้านในชุมชนที่สามารถส่งต่อให้คนรุ่นใหม่โดยการเรียนรู้และพัฒนาจากคนรุ่นเก่าในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำแนวทางการพัฒนาหรือกระบวนการวิจัยในโครงการนี้ไปใช้ประโยชน์ หรือต่อยอดได้ โดยการพัฒนาเครื่องมือ หรือผลิตผลให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การบูรณาการจากผลการวิจัยในการพัฒนาชุมชนกับพิพิธภัณฑ์ไปสู่ทรัพยากรชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น งานหัตถกรรม งานศิลปะพื้นบ้าน สามารถดำเนินการต่อได้เองในลักษณะวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานการศึกษาและภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาในการวางแผน จัดการทรัพยากรและกำลังคน งบประมาณ

References

- Ash, DB., Lombana, J., Alcala, L. (2012) *Changing practices, changing identities as museum educators: From didactic telling to scaffolding in the zpd*. In: Davidsson E, Jakobsson A. (eds) *Understanding Interactions at Science Centers and Museums: Approaching Sociocultural Perspectives*. Rotterdam: Sense Publishers, pp. 23–44.
- Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). *Wat Ket Karam Museum Project to be part of the living museum in Wat Ket area*. BANGKOK: TRF AND CMU RDG58N0038.
- Duangsamran, K. (2019). Creative space design A case study of Rajamangala University of Technology Tawan-Ok Uthenthawai Campus. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 4 No. 2 (May - August 2019)*.
- Gotiram, C. and Chanphensr, S. (2022). Study of the tourism community based on culture: Koakkeak community Bankba-in district Ayutthaya province. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 7 No. 1 (January - March 2022)*.
- Hooper-Greenhill, E. (1999) *Museum learner as active postmodernists: Contextualising constructivism*. In: Hooper-Greenhill E. (ed.) *The Educational Role of the Museum*, 2nd edn. London: Routledge, pp. 67–72.
- King, H. (2009) *Supportive natural history enquiry in an informal setting: A study of museum explainer practice*. Unpublished PhD Thesis, King's College London, London.
- National Science and Technology Development Agency (2005) *Research Report: Development of National Policy to Promote Public Awareness and Interest in Science and Technology*. Bangkok, Thailand: National Science and Technology Development Agency.
- Makapol, J. (2013). *Approach to promote creative community in Thailand* (Ph.D). Bangkok: Silpakorn University.

- Pharcharuen, W., Saengsupho, S., Tantar, T., Saithi, S., Techatanminasakul, S., and Charoenphon, K. (2020). Public Participation in Local Development: A Case Study of Mae Pong Municipality, Doi Saket, Chiangmai Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review* Vol. 5 No. 1 (January - April 2020).
- Prahalad, C. K., & Ramaswamy, V. (2000). *Co-opting Customer Competence*. Harvard Business Review, 78(1), 79 - 90.
- _____. (2002). *The Co-creation Connection*. Strategy and Business, 27(2), 50 - 61.
- _____. (2004). Co-creation Experiences: The Next Practice in Value Creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), 5 - 14.
- Rattanapong, S., Srisuksai, N., Intagoon, K., Pradipatnaruemol, C. and Kodkong, N. (2021). Community based tourism management in Wang Thong subdistrict, Wang Thong district, Phitsanulok province. *Journal of MCU Buddhapanya Review* Vol. 6 No. 1 (January - April 2021).
- Scharmer, C. Otto (2007). *Theory U: Leading from the Future as it Emerges*. Cambridge, MA.: The Society for Organizational Learning Press.
- Sinprasert, W. (2012). *A study of value and establishing process of local museum as a community's learning center: a case study of the Ban Khubua Miscellaneous Museum at Muang district of Ratchaburi province*. Master's Thesis. Silpakorn University: Faculty of Education, Department of Elementary Education.
- Thapatiwong, A. (2011) *An empirical analysis of national culture and performance-related pay in multinational and local companies in Thailand*. Unpublished PhD Thesis, Cardiff University, Cardiff.
- Wongchalee, S. (2007) *Shifting paradigm regarding illness and medical practices in Thai society*. Asian Biomedicine 1(4): 429–433.

